

درباره کامل‌ترین برگ‌نوشته قرآنی با ۲۵۲برگ که از سده نخست هجری برجای مانده است

مصحف ناب ۱۴۰۰ساله

مریم دهقان|اسناد تاریخی در موضوعات مختلف، بخشی از هویت انسان را نشان می‌دهند. حالا اگر این سند تاریخی مربوط به قرآن و کتاب آسمانی مسلمانان باشد، اینجا و آنجا نمی‌شناسد و علاقه‌مندان زیادی خواهد داشت که می‌تواند راهی برای شناخت کهن‌ترین رویدادهای مرتبط با تاریخ متن و نحوه نگارش و کتابت قرآن باشد.
چندی پیش در مراسمی که با حضور علمای بزرگ ایران در تالار قدس کتابخانه حرم مطهر رضوی برگزار شد، یکی از همین نسخه‌های ناب قرآنی به نام «مصحف مشهد رضوی» رونمایی شد که به کوشش و تحقیق مرتضی کریمی‌نیا، مترجم و پژوهشگر قرآن و عضو هیئت علمی بنیاد دایره‌المعارف اسلامی، انجام گرفته است. مصحفی ناب که عمرش به سده نخست هجری قمری می‌رسد و ناگفته‌های زیادی را در تاریخ اسلام، نمایان کرده است.

۵سال تحقیق برروی مصحف مشهد رضوی

نخستین ویژگی منحصربه‌فرد مصحف مشهد رضوی، تاریخ و نحوه کشف آن است. این مصحف از نمونه اسناد موجود در کتابخانه آستان قدس رضوی است که سال‌ها وجود داشته اما کشف نشده است. آن‌طور که مرتضی کریمی‌نیا می‌گوید، او در یکی از روزهای زندگی‌اش حدود سال‌های ۱۳۹۴ و ۱۳۹۵ در بخش اسناد، مانند همیشه درحال مطالعه و تحقیق بوده است که با یکی از نسخه‌های قدیمی این مصحف روبه‌رو می‌شود و کنجکاوانه بررسی آن را شروع می‌کند. کریمی‌نیا متوجه می‌شود نسخه نابی را کشف کرده است و بعد از آن در پژوهشی طولانی و دقیق، نسخه‌های مربوط به آن را گردآوری می‌کند و در نهایت طی قراردادی ازسوی کتابخانه آستان قدس رضوی در سال ۱۳۹۵، انجام تحقیق و انتشار چاپ «نسخه برگردان»، این مصحف به مؤسسه «آل‌البیت علیهم السلام لاحیاء التراث» در قم واگذار می‌شود و در سال ۱۴۰۱- ۱۴۰۲ به دو زبان عربی و انگلیسی منتشر می‌شود.

نسخه‌ای منحصر به فرد در سراسر جهان

کریمی‌نیا می‌گوید، مصحف مشهد رضوی برگرفته از مجموع دو نسخه قرآنی با خط حجازی به شماره‌های ۱۸ و ۴۱۱۶ در کتابخانه آستان قدس رضوی است که بروی هم یک قرآن کامل را تشکیل داده‌اند. این اثر با ۲۵۲ برگ یا ۵۰۴صفحه، یکی از مصاحف قدیمی قرآنی است که از قرن نخست هجری به دست ما رسیده است و کامل‌ترین مجموعه اوراق از یک قرآن کامل از سده نخست هجری در سراسر جهان به‌شمار می‌آید که بیش از ۹۵درصد متن قرآن را دربر می‌گیرد. به‌گفته این پژوهشگر قرآنی، مجموع ویژگی‌های این مصحف در کمتر نسخه‌ای از قرآن‌های کهن به خط حجازی یافت می‌شود. از این‌رو «مصحف مشهد رضوی» یکی از اسناد مهم عینی در شناخت ما از تحولات تاریخ متن قرآن کریم است.

روایت تشکر از تاجر تبریزی که در سال ۱۳۲۷ خورشیدی لوله کشی مسجد گوهرشاد را تعمیر کرد

کلکته چی، ناجی آب مسجد

این طورو روایت می‌کند؛ ایشان، مجلس مشاوره‌ای در

دارالتولیه با حضور علمای اعلام، نمایندگان ادارات، مهندسان و معماران تشکیل داده، در این موضوع مشاوره نمودند و نتیجه برآن قرار گرفت که مجرایی به یک سطح معین که تقریباً یک زرعونیم گودی آن بیشتر نمی‌شود، از خط بازارچه سراب و چهارباغ و بازار عبور دهند که از حیث حرایات، اضارری (ضرری) به منازل نرساند. مسلم است این‌گونه مجرا ساختن، محتاج یک منبع عالی است که بروی زمین ساخته شود و بتواند به نقشه مزبور، آب را داخل لوله‌ها مجرا نماید. بدیهی است که این‌گونه منابع سقایت، چون در ایران دایرنشده، مهندسان و معماران اروپایی لازم دارد که ازعهده‌برآیند. به‌آن‌ملاحظه‌بامخارجی‌گراف، استخدام آن‌هارا تحمل فرموده، منبعی برروی قنوت، مطابق قوانین علمیه ساختند که توسط ماشین بخار در آن منبع، آب از قنوت داخل گردد و سپس از منبع، داخل لوله‌های آهنین شود». نویسنده در ادامه، توضیح می‌دهد که چطور لوازم این لوله‌کشی مانند ماشین‌های حفر، تلمبه و لوله‌ها در موقع جنگ عمومی(جنگ جهانی دوم) با سختی فراوان از طریق کشتی به ایران رسیده است تا این کار به سرانجام برسد. او سپس مسیر این لوله‌کشی را چنین شرح می‌دهد: «از منبع تادروازه وازدروازه تا بازارچه سراب و از بازارچه تا چهارباغ و از آنجا تا بازار سرشور که به حمام شاه و از حمام شاه تا مسجد گوهرشاد آغا محدود می‌شود، سراسر این مسافت را که ۲هزار و ۵۴۰زرع می‌شود، لوله

آهنین کشیده ومقاصل آن را با سر ب ریخته نموده‌اند». پس از اجرای این لوله‌کشی در عصر دوشنبه سلخ ذی‌الحجه ۱۳۲۲قمری (مهر ۱۲۹۳خورشیدی) به موجب دعوت نامه‌ای، از عموم طبقات مردم خواسته می‌شود تا در ضایقتی که به این مناسبت تشکیل شده است، حاضر و با شیرینی پذیرایی شوند. در این روز «میرزا حسن خان شجاع‌الایاله»، رئیس بلدیه، در توصیف آب لوله‌کشی، شعری به این مضمون می‌سراید: «خسرو شرق نیرالدوله / خدایش کند نگهداری / آن که در کار ملت ودولت / دمت غیثش همی دهد یاری / منبعی ساخت آب مسجدرا / محض دین پروری ودین داری / لوله ز آهن به چونهادونمود / آب ازجوی آهنین جاری». اما این لوله‌کشی جدید می‌شود، اتفاقی که سال ۱۳۲۷ به دمت یک تاجر تبریزی رقم می‌خورد. روزنامه «آفتاب شرق»، ۱۵مهر سال ۱۳۲۷خورشیدی در تقدیرنامه‌ای با موضوع «تشکر از پرداخت‌کننده هزینه لوله‌کشی مسجد گوهرشاد»، می‌نویسد: «تنها می‌توان از کسانی که به فکر مردمنو منافع شخصی

ویژگی‌های چاپی مصحف

چاپ فاکسیمیله «مصحف مشهد رضوی»، مقدمه‌ای جداگانه به دو زبان عربی و انگلیسی در ۱۹۲صفحه دارد که در آن، مرتضی کریمی‌نیا، مفصل درباره جوانب مختلف نسخه‌شناختی، تاریخی و متنی این مصحف، سخن گفته است. تصویربرداری با کیفیت عالی، چاپ نفیس بر روی کاغذ گلاسه مات، مدیریت رنگ در طراحی و چاپ و سرانجام جلدسازی، قاب‌سازی و صفافی منحصر به فرد، از دیگر ویژگی‌های نسخه برگردان مصحف مشهد رضوی است که مؤسسه «آل‌البیت علیهم السلام لاحیاء التراث» در قم، منتشر کرده است.

فوتو حرم

صحن عتیق؛ مقصدی برای زیارت

زینبی‌ادرباره صحن عتیق حرف زیاد است برای گفتن؛ صحن‌وسرایبی که هرکس زاده مشهد است یا گذرش به این شهر افتاده است، دمی در آن آسوده و از گوشه‌ای از آن به گنبد طلای امام هشتم^(ع) زل زده است. شاید هم از پشت پرده‌اشکی که با غصه‌های دلش آمیخته شده است، آن را دیده باشد. آیین افرادی که قدم به این سرا می‌گذارند، معلوم است. آن‌ها از هرکدام از ایوان‌های ساعت، نقاره‌خانه یا عباسی به آن وارد شوند، سلامی سوی حضرت می‌دهند و اذن ورود می‌طلبند. بعد هم شاید راه بیفتند به سوی پنجره فولاد و دمی را هم در هوای دعا، پشت این مشبک فلزی بگذرانند. آن‌گاه به دنبال گوشه خلوتی می‌گردند تا بایستند و زیارت‌نامه‌ای بخوانند و دلشان را سبک کنند. وقتی که سینه‌شان را از هوای زیارت پر کردند، با خودشان کلنجار می‌روند که بروند یا هنوز در این هوای نفس بکشند. سرانجام به حکم اجبار، راه می‌افتند و پیش از اینکه از صحن بیرون بروند، راهشان را سوی سقاخانه کج می‌کنند تا آب بنوشند. آن‌ها که بیماری در خانه دارند، ظرفی هم با خود می‌برند تا امام رضا^(ع)، طبیب دردهایشان شود. همه این اتفاقاتی که در فضای صحن کهنه می‌افتد، آن را برای همه زائران حضرت، خاص می‌کند. تاجایی‌که زیارت بدون رفتن به اینجا برای مسافران، زیارت نمی‌شود. حالا حساب کن که این اتفاق یک جریان است که از روز نخست ساخت این صحن تا اکنون ادامه دارد و تمام زائرانی که روزی نیت کرده‌اند به بابوسی حضرت بیایند، زمانی را در این صحن زیبا و کهن ایستاده و به آن گنبد بلند بالا چشم دوخته‌اند. صحن عتیق، گذرگاه و وعده‌گاه همه زائران است؛ نقطه‌ای که همه زائران به هم می‌رسند و زیارت‌نامه می‌خوانند و می‌روند و به همین دلیل، داستان‌هایش هم ناتمام است و در طول زمان، جریان دارد. شاید مهم‌ترین ویژگی صحن عتیق، همین باشد که زیارت در طول زمان در آن سیر کرده و به ما رسیده است. رودی گسترده در طول زمان که از چشمه جوشان عاشقان امام هشتم^(ع)، راه می‌افتد و به دریای ارادت نگیں مشهد وصل می‌شود؛ شاید به همین دلیل است که این گوشه از حرم مطهر، همیشه در معرض توجه بوده و در هر دوره، بخشی از آن آباد شده است. صحن عتیق کنونی، نمای کاملی از تاریخ مشهد را در دل خود دارد و اگر آن را با نگاهی آغشته به تاریخ بجوییم، نشانه‌ای از همه زمان‌ها در آن خواهیم یافت.

اخبار قدیمی حرم

علی بن موسی الرضا^(ع)، مرد فلج ولال را شفا داد

میربا یانام تبریزی، مدتی در بطروسکی، عطاری می‌کرده و چهارپنج ماه قبل، فلج شده و لرزش و سستی شدیدی به دست‌ها و پاهایش وارد آمده و زبانش نیز از کار افتاده. بیچاره هرچه داشته و نداشته، برداشته به قصد آستان بوسی اعلی حضرت، سلطان السلاطین علی بن موسی الرضا علیه آلا ف التحیه و الثناء بسجی سفر می‌کند. همراهانش که دوسه نفر ترک و یک نفر ارمنی که از روسیه با او بوده و یک نفر از اجزای نظمیه و یک نفر سید یزدی ساکن چناران که از قوچان با او بوده و یک نفر سید بزاز مشهدی که به او دستمال و سایر چیزها فروخته و گاری چی و بعضی دیگر، تأیید می‌کنند که میربابا از پا و دست و زبان بی‌نیصیب بوده است. باری، شخص مزبور سه شب بعد از ورود که شب جمعه اول رجب باشد، افتان‌وخیزان مشرف می‌شود به آستانه مقدسه و با یک حرارت و عشق مفراط، سرا را به عتبه بالاسر ضریح مطهر نهاده، با بخت بیدار به خواب می‌رود. از قراری که خودش برای ما و دیگران تقریر کرد، گفت: «در بین خواب و بیداری بودم که شخصی به من گفت: میربابا! برخیز، اذان بگو. من ناگهان بیدار شدم و ایستادم. در این زمان متوجه شدم که سلامتی خود را به‌دست آوردم». بعضی از اشخاص که در آن هنگام مشرف بوده‌اند، می‌گویند که: «شخص مذکور با حال مزبور، لنگان لنگان آمده و پس از مدتی دیده شد در حالتی که برخاسته و با کمال فصاحت، اذان می‌گوید و با پاهای قوی راه می‌رود».

روزنامه طوس؛ یکشنبه ۱۷ رجب ۱۳۲۸قمری (۲ مرداد ۱۲۸۹ خورشیدی)؛ به کوشش سید مهدی سیدقطبی

کودک فلج با عنایت امام رضا^(ع)، شفا یافت

امامی که قهرش، به هم زد جهان را به جنبش درآورد کون و مکان را نباشد شگفت، ای مخالف که مهرش بیخشد شفا، رستم سیستان را رستم نام سیستانی که نه سال بود در یکی از کوجه‌های مشهد به حالت فلج طرد شده بود و بسیاری از اطبا با معالجه او عاجز آمده بودند و اغلب مردم این شهر هم او را دیده بودند، پس از آنکه از یک نفر سرشنسی راجع به دیانت اسلام می‌شنود، به هر وسیله بوده خود را به آستان مبارک امام همام علیه التحیه و السلام می‌رساند و پس از سه روز توسل، توجهات حضرت ثامن الائمه علیه آلا ف الثنا و التحیه به او معطوف شده و به‌کلی آن مرض کهن چندین ساله‌اش از بین رفته و برطرف می‌شود و مثل یک نفر انسان عادی، راه می‌رود، مخصوصا خود ما! شیخ احمد بهار، سردبیر روزنامه^(۱) که سابقا او را به حال فلج مشاهده کرده بودیم، او را ملاقات و معاینه کردیم. در صورتی‌که ایداً از مرض چندین ساله در اعضای او پدیدار نبود. شب گذشته، نظربه این کرامت درخشان، درب کشیک‌خانه چراغان شایانی کردند.

روزنامه چمن، ۱۵ ربیع‌الثانی ۱۳۳۵قمری برابر با ۱۹ بهمن ۱۲۹۵ خورشیدی

تشکر

۴شنبه ۱۵ آذر ۱۴۰۲ ۲۲ شهریور ۱۴۰۲ شماره ۱۵

۱۵

تاریخ و هویت